

Національна
академія наук України

Інститут
української археографії та джерелознавства
імені М.С.Грушевського

МИХАЙЛО ГРУШЕВСЬКИЙ
MYKHAILO HRUSHEVSKY DIGITAL ARCHIVES

Видавництво "Світ"

<http://svit.gov.ua/>

Михайло ГРУШЕВСЬКИЙ

ТВОРИ у 50 томах

Видавнича рада:

Борис ПАТОН – голова
Любомир ВИНАР • Іван ДРАЧ • Володимир ЛИТВИН
Олексій ОНИЩЕНКО • Френк СИСИН • Ярослав ЯЦКІВ

Головна редакційна колегія:

Георгій ПАПАКІН – головний редактор
Ігор ГИРИЧ – відповідальний секретар
Геннадій БОРЯК • Віктор БРЕХУНЕНКО
Сергій БЛОКІНЬ • Василь ДАНИЛЕНКО • Микола ЖУЛИНСЬКИЙ
Олександр КУЧЕРУК • Олександр МАВРІН • Ігор МЕЛЬНИК
Надія МИРОНЕЦЬ • Юрій МИЦІК • Всеволод НАУЛКО
Руслан ПИРИГ • Валерій СМОЛІЙ • Віталій ТЕЛЬВАК
Ольга ТОДІЙЧУК • Василь УЛЬЯНОВСЬКИЙ • Ярослав ФЕДОРУК

Михайло ГРУШЕВСЬКИЙ

Том 46

Книга II

РЕЦЕНЗІЇ НА ПРАЦІ
МИХАЙЛА ГРУШЕВСЬКОГО
(1915–1938)

Серія

ДОПОМІЖНІ МАТЕРІАЛИ:
ДОВІДНИКИ, ПОКАЖЧИКИ, АРХІВИ

МИХАЙЛО ГРУШЕВСЬКИЙ
MYKHAILO HRUSHEVSKY DIGITAL ARCHIVES

ЛЬВІВ
ВИДАВНИЦТВО
“СВІТ”
2015

УДК 94(477)
ББК 63.3(4УКР)
Г 91

*Випущено на замовлення Державного комітету телебачення і радіомовлення
України за програмою “Українська книга” 2015 року*

*Затверджено Вченою радою
Інституту української археографії та джерелознавства
імені М.С.Грушевського НАН України*

Упорядкування, передмова, коментарі: Віталій ТЕЛЬВАК
Переклад статей: з російської – Іван СВАРНИК, з польської – Віра РОМАНИШИН,
з німецької – Любов ЯНИШИНА, з чеської та англійської – Оксана БЛАШКІВ,
з італійської – Мар’яна МАРКЕВИЧ
Переклад висловів іншомовного походження – Мирослав ТРОФИМУК

Видавництво “Світ”

<http://svit.gov.ua/>

ISBN 978-966-603-223-5
ISBN 978-966-603-916-6 (Т. 46. Кн. II)

© Інститут української археографії та джерелознавства
імені М.С.Грушевського НАН України, 2015
© Тельвак В.В., передмова, 2015
© Видавництво “Світ”, дизайн та художнє
оформлення, 2015

 ПОКАЖЧИК ІМЕН

А

Абрамович Д. 184, 449, 450, 469
 Августин, єпископ 353
 Адалберт В. 173
 Адоратский В. 264
 Адріанова-Перетц В. 444
 Алепський П. 242, 379–381, 387
 Амартол — *див.* Георгій Амартол
 Ангел Є. 353
 Андреев В. 430
 Антонович В. 116, 133, 248, 290, 292, 293, 301, 327–330, 332, 346, 347, 356, 366, 396, 397, 399, 424, 426, 464
 Антонович Д. XVII, 65, 67, 69, 428, 429
 Антонович М. 437
 Аракчеєв О. 292
 Аркас М. 72, 432, 433, 465
 Афанасьєв-Чужбинський О. 165
 Ашкаренко Г. 423

Б

Багалій Д. 118, 420
 Багрій О. 444,
 Байрон Д. 142
 Балухатий С. 444,
 Барабаш Я. 120
 Баранніков О. 444,
 Барвінський О. 160
 Баржицький О. 463
 Батий, хан 165
 Баторій Стефан (Bathory Stepan) 434, 453, 457, 458
 Бахофен Й. Я. 110
 Бачинський Ю. 340
 Бебель А. 264
 Безбородько О. 419
 Бекон Ф. 41
 Бела III 11
 Белоусов С. 451
 Беринда П. 138, 410
 Бернштейн Е. 71, 97
 Беловський А. 320
 Бжен Л. 49
 Биховець І. 181
 Бідло Я. (Bidlo J.) XVI, 236, 335, 452, 453, 467, 470, 472

Біднов В. 430
 Білецький Л. 444
 Білецький О. (О. Б.) XI, 412, 459, 460
 Білий В. 355, 356
 Білокінь С. XI, 459, 460
 Бісмарк О. 29, 43
 Блашків О. 425, 447, 452
 Бобжинський М. 341
 Бобріщев-Пушкін О. 305
 Богданович С. 374, 375
 Боголюбський А. 163
 Богун І. 319
 Бодянський О. 439
 Бойчук Т. 429
 Болеслав Хоробрий 11
 Борецький Й. 130
 Борщак І. 134
 Брікнер А. (Brückner A.) XV, 25, 168, 446, 447
 Бродский Л. 353
 Брож О. 54
 Брокгауз Ф. 93
 Броневський М. (Бронський) 132
 Бронський — *див.* Броневський М.
 Буагільбер П. 41
 Бугославський С. 146, 444
 Будний С. 131, 163
 Бурлака Г. 432, 433
 Бурнатович О. IX
 Бутурлін В. 34, 366, 375
 Буцинський П. 117, 396

В

Вагилевич І. 338
 Валуєв П. 292
 Ванчура А. 166
 Василенко М. XIV, XVII, 125, 294, 349, 350, 353, 355, 439, 440, 466
 Васильченко С. 448
 Величко С. 116, 120, 121
 Вернадський В. 436, 438, 443, 444, 446, 447, 449, 450
 Веселовський А. 140, 164
 Вешняк Ф. 82, 87
 Виговський І. 82, 133, 223, 234, 235, 390, 400, 403, 452, 453, 454

- Виговський І. 15
 Винар Л. 430–433
 Винниченко В. 177, 257, 265, 299, 359, 416, 421, 440, 443
 Виноградов В. 146
 Вишенський І. 127, 128, 132, 133, 156, 181
 Вишневецький Є. 79–84, 88, 92, 121
 Відукінд Корвейський 162
 Вільгельм II 358
 Вінцентій, літописець 164
 Вітковський С. 167
 Вітовт Великий 158
 Владимирський-Буданов М. 118, 352
 Владислав II Ягайло 158
 Владислав IV 78, 80, 84, 119, 121, 232
 Воблій К. 353, 355
 Вовк Ф. 99
 Воган Г. 41
 Возняк М. 93, 130, 135, 137–140, 166, 167, 411, 466
 Волков Ф. 1, 3, 5, 413–415, 461
 Волковський Х. 463
 Володимир Великий 11, 153, 313–315
 Володимир Мономах 138, 173
 Волох С. — *див.* Прокопович В.
 Врангель П. 416
 Всеволод Ольгович 192
 Вундт В. 76, 110
- Г**
- Г.Т. — *див.* Турська Г.
 Гаватович Я. 167
 Гавлік М. (Cawlik M.) XVII, 92, 435, 466
 Галаган П. 445
 Галайчук І. 176
 Галан Я. 469
 Галант І. 349, 355
 Галл Анонім 164
 Гамрецький Ю. 430
 Ганжа І. 79
 Ганновер Н. 84
 Гарасимчук (Герасимчук) В. VIII, 336, 453, 454
 Гарэцкі М. 138
 Гатто Етторе Льо XVI
 Гегель Г. В. Ф. 39, 103, 193
 Гейнч К. 445
 Гельмгольц Г. 31
 Генріх II 11
 Георгій Амартол 146
 Гергард В. 127
 Гермайзе О. 251, 299, 300, 322, 342, 345–348, 353–356, 456
- Герцег О. 292
 Гете Й. 53
 Геттнер А. 21
 Гирич І. XII, XIII, 425, 432, 433, 437, 440, 454
 Гиря І. 79, 82
 Гітлер А. 401
 Гладкий М. 209
 Гладківський П. 355, 356
 Гладстон В. 44
 Глинський М. 12
 Глушко С. 342, 345, 355
 Гнатюк В. 161, 447
 Гоголь О. 79
 Гозій С. 25
 Голдер Ф. (Golder F.) VII, XVI, XVII, 58, 425, 463
 Голінський М. 122
 Головацький Я. 338
 Голубев С. 410
 Голубінський Є. 166, 313
 Голубович В. 413
 Гомер 162, 427
 Граб'янка Г. 421
 Грабовський Т. (Grabowski T.) XVII, 29, 418, 462
 Григор'єв А. 146
 Грінченко Б. 187, 250, 414, 436, 447
 Громика М. 218
 Грондський С. 365
 Грузинський О. 157, 444
 Грушевська К. 428
 Грушевський О. (О.Г.) 56, 342, 354, 424, 425, 448, 463
 Грушевський С. 247
 Грушевський Ф. 247
 Грушевські (Груші), рід 247, 414, 420, 426, 428, 429, 431, 438, 440, 443, 444, 450
 Гудзій М. 444
 Гунашевський М. 320, 321
 Гуня Д. 207
 Гуслистий К. 451
- Д**
- Давній — *див.* Леонтович В.
 Даліміл, хроніст 164
 Даниїл Паломник 138
 Данилевич В. VIII, 60, 426, 463
 Данило Галицький 12
 Данило Заточник 138, 145, 146, 316
 Дарвін Ч. 105, 109, 110
 Дашкевич Я. XIII, 93

Дедько Дмитро 12
Демченко С. 300, 301, 349
Денис В. 417

Денисенко В. 355

Денікін А. 276

Джакомо дела Порта 65

Джентіле Д. 307

Джиджора І. 294, 331

Джотто ді Бондоне 40, 65

Длугош Я. 164

Довбищенко Я. 97

Довбуш О. 153, 161

Довнар-Запольський М. 426

Доманицький В. 38

Донателло Д. 40

Донцов Д. ІХ, 305, 357

Дорошенко В. ХІV, ХVІІ, ХХV, 73, 96,
432, 435, 465, 466

Дорошенко Д. (Жученко М.) VІІІ, ІХ,
ХІV, ХІХ, 72, 252, 253, 254, 430,
431, 452, 464, 465, 469

Дорошенко М. 423

Дорошенко П. 15, 16

Дорошкевич О. VІІІ, ХVІІ, 62, 319, 427,
462, 464

Драгоманов М. ХVІІІ, 6, 61, 70, 71, 97,
98, 171, 248, 290, 328, 345, 366, 409,
410, 428, 431, 436, 439, 440, 466

Драй-Хмара М. 417, 421

Дрентельн О. 349

Дубровський В. 35, 419, 420, 462

Дурново М. 146

Дяконов М. 36

Е

Енгель Й. Х. 116

Енгельс Ф. 49, 71, 76, 98, 100–108, 110,
195, 264, 322, 374, 437, 466

Є

Єремін (Єрьюмін) І. 162, 444

Єфим, патріарх 155

Єфименко О. 186

Єфремов С. 93, 99, 135–137, 139, 160, 174,
175, 269, 308, 316, 325, 350, 354,
427, 436, 437, 443, 444, 466, 467

Єфрон І. 93

Єфросинія Ярославна 162

Ж

Жаданович А. 390

Жидята Л. 145

Жирмунський В. 142

Житецький П. 111, 167

Жук А. ХІІ, ХІІІ

Жуковська М. 345

Жуковський О. 273, 287

Жученко М. — див. Дорошенко Д.

З

Заболотна І. 434

Завитневич В. 410

Загоровський В. 138, 158, 181

Заїкін В. 467

Залізник М. 67

Зарудний С. 235

Засадкевич Н. 410

Затонський В. 358, 459

Захарія Копистенський 441

Зашкільняк Л. (Zaszkilniak L.) ХІІ,
418, 426

Зеленін Д. 348

Земка Т. 410

Зеров М. ХІV, ХVІІ, 40, 42, 188, 417,
419, 421, 450, 462, 469

Зизаній (Куколь) С. 182, 183

Зизаній Л. 132, 410

Зібер М. 70, 71, 98, 324, 346

Золотаренко В. 235, 400

Зорка С. 116

Зубрицький Д. 7, 338

Зюзін О. 334

І

І.К. — див. Кравченко І.

Ібн Ера Авраам бен Мейр 84

Іван ІІІ 13

Іваніщев М. 352

Ігор Святославич 94, 95, 135, 138, 145,
146, 154, 159–162, 309, 310, 315, 444

Ієремія Галка — див. Костомаров М.

Іларіон 162, 182

Іпатій Потій 14, 25, 134, 182, 183

Ісаєвич Я. 434

Істрін В. 140, 146

Іщак А. ХV, 134, 441, 442, 466

Й

Йосип ІІ 338

К

К.К. — див. Копержинський К.

Кабе Е. 49

Казимир Великий 12, 24, 25

Казимир Справедливий 11

Казимир Ягеллончик І 13

Каманін І. 167, 168, 352

Камишан О. 355, 356

Камінський В. ХVІІ, 151, 445, 467

Капніст В. 19

Капраль М. (М.К.) ХІІІ, 419, 431

- Караваджо М. 65
 Карачківський М. 346, 355, 356
 Карач-Мурза 88
 Карєєв М. XV, 140
 Карл Фердинанд 84
 Карл Х Густав 234, 384
 Карл XII 15, 41, 42
 Карпенко Г. 276
 Карпенко-Карий І. 423, 427, 436
 Карпов Г. 116, 117
 Катерина II 351
 Квенштедт Й. А. 127
 Квітка К.В. 169
 Квітка-Оснoв'яненко Г. 427
 Келтуяла В. 411
 Кирило Терлецький 14, 134
 Кирило Турівський 145, 146, 162, 163, 166, 309, 310
 Кисіль А. 78, 80, 81, 85, 87, 88, 90, 91, 122, 123, 209–211
 Клен Ю. (Бургардт О.) 421
 Клим Смолятич 145, 163, 166, 316
 Ключевський В. 371
 Ключніков Ю. 305
 Кмитич Ф. 158, 181
 Кобилянська О. 177, 427, 432
 Ковалевський М. 1, 3, 5, 77, 413–415, 461
 Коваленко О. 420
 Ковальський М. 434
 Козоріс М. 336
 Колесса Ф. 148, 154, 336, 338, 339, 342
 Колумб Х. 46, 101
 Конєцпольський С. 79, 84
 Коник К. 354
 Кониський О. 187
 Коні А. XVI
 Коновалець Є. 299, 338, 359
 Коновченко І. 153
 Константин Великий 47, 86
 Конт О. 76, 101, 110
 Копержинський К. (К.К.) 304, 312, 456, 470
 Копернік М. 458
 Копинський І. 129
 Копистинський З. 410
 Копп В. 276
 Копперс В. 317
 Кордуба М. (Korduba M.) 336, 338, 341–343, 434, 461, 471
 Кореницький П. 109
 Коркунов М. 36
 Корнель П. 42
 Корнілович М. 350, 351, 355
 Королів-Старий В. 419
 Корш Ф. 1, 3, 5, 413–415, 461
 Коряк В. (Блюмштейн) IX
 Косіор С. 359
 Коссаковський М. 92
 Костомаров М. (Ієремія Галка) 53, 90, 91, 116, 124, 133, 186, 187, 189, 237, 241, 290–292, 294, 301, 328, 329, 331, 332, 346, 352, 366, 371, 396, 397, 430
 Котляревський І. 55, 126, 128, 308, 445
 Кохановський Я. 25
 Коховський В. 89, 237
 Коцюбинський М. 177, 187, 265, 416, 427, 436, 457
 Кравченко І. (І.К.) 322, 324, 327, 329–333, 335, 337, 342, 343, 345, 349, 350, 458, 471
 Кревецький І. IX, XIX, 134, 442
 Кривоніс М. 74, 79–82, 85, 121, 176
 Крижановський Ф. 32, 33, 419
 Кримський А. 1, 3, 5, 355, 413–415, 432, 444, 461
 Крип'якевич І. VIII, 75, 336, 338, 342, 343, 433, 434, 454, 465
 Крип'якевич Р. 434
 Кричевський І. 400
 Кропивницький М. 423
 Кросненський П. 167
 Кубаля Л. 83, 89, 237, 366, 380, 381, 399, 400
 Кузів В. 442, 448
 Кузьма-Ляхоцький — див. Ляхоцький А.
 Кулаковський Ю. XV
 Куліш П. 36, 117, 129, 186, 187, 189, 190, 290, 331, 332, 352, 398, 399, 408, 416, 421, 424, 427, 430, 432
 Купчанко Г. 111
 Кураєв О. XXIII
 Курас Г. 420, 430
 Курбський А. 131
 Курилишин К. XXVI
- Л**
- Лазар, митрополит 162
 Лазаревська К. 346
 Лазаревський О. 116, 118, 246, 290, 293, 294, 327, 328, 330, 332, 333, 346, 348, 397
 Лазаревські, рід 346
 Лебединцев Ф. 67
 Левицький (Lewicki) А. 25, 26

- Левицький І. 445
 Левицький М. 436
 Левицький О. 158, 169, 175–178, 186, 397, 409, 410
 Ленін В. 194, 195, 260, 279, 292, 296, 304, 317, 318, 322, 328, 330, 333
 Леонтович В. (Давній) 187, 250, 469
 Лепкий Б. 72
 Леся Українка 66, 427
 Лешко Білий 24
 Лжедмитрій І 182
 Лизогуб Ф. 414
 Липинський В. VIII, IX, XIV, XIX, 92, 134, 263, 264, 265, 332, 341, 357, 372, 400, 401, 405–407, 433
 Лисенко М. 428, 444
 Лисенко Н. 433
 Лібкнехт К. 455
 Лінниченко І. XV
 Літвицький М. 305
 Ллойд-Джордж Д. 108
 Лобода А. 154
 Лозинський М. 336, 339, 340, 341
 Лоський К. XVII, 48, 50, 422, 463
 Лукьянов С. 305
 Лупул В. 87
 Людвик Угорський 12
 Ляндвер М. (Landwehr M.) 22, 418, 462
 Ляхоцький А. (Кузьма-Ляхоцький) 99
- М**
- М.К. — див. Капраль М.
 М.М. — див. Покровський М.
 М.М.-ський див. Мочульський М.
 М.Р. — див. Рубач М.
 М.Ш. — див. Шаповал М.
 М'якотін В. 36, 247
 М'яковський В. 87
 Мазаччо (Tommaso di ser Giovanni di Mone Cassai) 65
 Мазепа І. 15, 67, 133, 134, 167, 444
 Мазон А. XVI
 Майборода Р. 432
 Макарій, патріарх 379, 410
 Макарушка О. 336, 338, 339
 Макдоналд Р. 307
 Мак-Ленан Д.Ф. 110
 Маколей Т. 41
 Максим Горький 317, 427
 Максимович М. 140, 328, 331, 332, 336, 339, 348, 352
 Мальований К. 179
 Маннгайм К. 307
 Мансікка В. 161
 Мануїльський Д. 356
 Маркевич Микола 445
 Маркевич Мар'яна XXVI, 427
 Марко Вовчок 55, 427, 436
 Маркович Д. 185
 Марковський М. XVII, 154, 159, 180, 445, 446, 467, 468
 Маркс К. 49, 71, 98, 101–104, 110, 194, 264, 322, 333, 374, 437
 Мартель А. XVI, XVII
 Масарик Т. 275, 440
 Маслов В. 444
 Маслов С. 444
 Матушевський Ф. 32, 33, 252, 419, 436
 Матяш І. 420
 Мейє А. 428
 Менглі-Герай 380
 Метик Р. IX
 Миклашевський І. 118
 Микола І 18
 Милорадович Г. 111
 Милюков П. 251
 Миронець М. 414
 Митура О. 410
 Михайличенко Г. 251
 Михайло Данилович 164
 Михайло Федорович 366
 Мицюк О. 71, 417, 431, 465
 Мікеланджело Б. 65
 Міклошич Ф. 58
 Мілер В. 152, 153
 Мірчук І. (Mirchuk J.) 179, 448, 449, 469
 Міхновський М. 340
 Могила Петро 86, 118, 119, 127–130, 134, 409, 410
 Могилянський М. XXV, 9, 352, 353, 355, 416, 417, 461
 Могильницький А. 338, 339
 Моджевський А. 25
 Мокрський А. 83, 85
 Мольєр Ж.Б. 42
 Монтеस्क'є Ж.Ж. 291, 329
 Морган Л. 76, 101, 105, 106, 109, 110
 Мотовило 132
 Мочульський М. (М. М.-ський) 472
 Мужилівський А. 410
 Музичук О. XXVI
 Мурашко О. 429
 Муссоліні Б. 401
- Н**
- Назаревський О. 444

- Назарук О. IX, 128
 Наливайко Д. 182, 183, 457
 Наперський К. 216
 Наполеон І Б. 49, 401
 Наріжний С. 225, 452, 470
 Наулко В. 432
 Небаба М. 90
 Неблядин Г. 386
 Негалевський В. 131
 Нестор XXIII, 11, 138, 146, 162, 164, 426, 439, 449, 450
 Нечай Д. 90, 91, 209, 215, 220, 384, 389
 Нечуй-Левицький І. 178, 185, 436
 Нідерле Л. 58
 Нікіфіров А. 444
 Ніковський А. 175, 176, 325
 Новенко М. 37, 420, 462
 Новиков М. 128
 Новицький В. 192, 349, 450, 470
 Нольде Б. 36, 230
- О**
- О.Б. — *див.* Білецький О. 409
 О.Г. — *див.* Грушевський О.
 Овсянко-Куликовський Д. 99
 Огієнко І. 444
 Оглоблин О. 408, 451
 Огоновський О. 93, 140, 160
 Ожеховський 25
 Озерський Ю. 354
 Окиншевич Л. 470
 Олег, князь 153
 Олександр III 349
 Олександр II 18
 Олексій Михайлович 14, 366
 Орест М. 417
 Орлик П. 413
 Осинський С. 82
 Оссолінський Є. 78, 81
 Осташко Т. IX
 Острозький В.-К. 67, 182, 183
 Острозький К. 158, 159
 Острозькі, князі 26
 Острянин Я. 207
 Отроковський В. 410, 444
- П**
- П.С. — *див.* Стебницький П.
 П'ясти, династія 11, 24
 Павлик М. 70
 Паїсій, патріарх 85–87, 122
 Палій С. 153, 161
 Пальм'єрі А. (Palmieri A.) XVI, 428, 465
 Панас Мирний 436
- Панькова С. XXVI, 431
 Пархоменко В. 467, 468
 Педич В. XI, 442
 Перетц В. XVII, 146–148, 410, 443, 466
 Перфецький Є. 146
 Петлюра С. XV, 274, 275, 281, 287, 299, 335, 338, 413
 Петро Великий 18
 Петров Є. 425
 Петровський М. 408, 451
 Петрушевич А. 320
 Пешехонов О. 247
 Пивоваров Є. 425
 Пипін О. 93
 Пиріг Р. 425, 440
 Пій II 16
 Пілсудський Ю. XV, 276, 335, 337
 Піскун В. 414
 Пісоцький А. (Річицький А.) 102, 108, 437, 466
 Пісулінська Й. XII, 426
 Плевако М. 464
 Плеве В. 292
 Плеханов Г. 102, 292
 Подолинський С. 70, 71, 97–99
 Покровський М. (М.М.) XVII, XXII, 36, 195–197, 211, 451, 452
 Полонська-Василенко Н. 351, 352, 355, 417
 Полуботко П. 67, 439
 Попов М. 36
 Постишев П. 341, 344, 358
 Потєбня О. 109, 148
 Потєхін Ю. 305
 Потоцький С. 206–209, 214, 220, 232
 Потоцький Я. 211, 212
 Потьомкін Г. 19, 352
 Прєсняков О. 451
 Прокопій Кесарійський 172
 Прокопович В. (Волох С.) VII, XVII, 2, 33, 413, 419, 461, 462
 Прокопович Ф. 127, 128, 130, 134
 Прохаска А. 25
 Пушкін О. 142
- Р**
- Равіта-Гавронський Ф. 91, 347
 Рагоза М. 13
 Радзівіл Я. 79, 233
 Радивіловський А. 445
 Раковський Х. 287
 Ракоцій Юрій II 214, 233, 383, 384, 394
 Ракушка Р. 408

- Расін Ж. 42
 Рафалович Д. XIII
 Рей М. (Rej M.) 25, 446
 Рембрандт Р. 65
 Рибалко О. XXV
 Рибчинський В. 463
 Рильський М. 421, 460
 Римша А. 183
 Ріпка Я. 228
 Ріплі В.З. 58
 Річицький А. — див. Пісоцький А.
 Робинсон М. XVI, 444
 Рогатинець Ю. 183
 Рогнеда Рогволодівна 164
 Рожецький С. 154
 Роздольський О. XIII
 Розенфельд І. 36, 230
 Ролле А. 92
 Роман Галицький 11, 154
 Романишин В. 417, 435, 453, 459
 Романов К. XVI
 Романовський В. VIII, 352, 355, 356,
 408, 464
 Ростовцев М. (Rostovtzeff M.) XXI
 Рубач М. 246, 248, 249, 256, 259, 261—
 264, 274, 276—278, 280, 281—284,
 292, 294, 295, 298, 455
 Руданський С. 237
 Рудницький С. 21
 Руссо Ш. 291, 329
 Рюриковичі, рід 11, 24
 С
 Сава Чалий 53
 Савенко А. VII
 Савченко Ф. 336, 341, 345, 346, 348,
 349, 354
 Сагарда М. XVII, 45, 421, 463
 Садовський Л. 53
 Садовський М. — див. Тобілевич М.
 Саксаганський П. 423
 Самійленко В. 427
 Самовидець 242, 408
 Самсоник Н. 454
 Сассоферато (Джованні Батиста Сальві)
 65
 Сварник Г. XXI
 Сварник І. 415, 416
 Свенціцький І. 139, 336, 443, 467
 Свидригайло 12
 Свідзінський М. 469
 Святослав Ярославич 138, 450
 Семиренки, рід 293
 Семиренко В. 250
 Сен-Сімон А. 76, 101, 109
 Сергеевич В. 36
 Серженга П. XII, 426
 Сигизмунд II Август 25, 166
 Сигизмунд Корибутович 163
 Скарга П. 25, 112
 Скафтимов О. 154
 Скворода Г. (Skowroda H.) 126, 128, 449
 Скорина Ф. 131, 157—159, 161—163, 166,
 181, 184
 Скоропадський П. 265, 429
 Скрипник М. 322, 354, 357
 Скетуский М. 89
 Слабченко М. 36, 269, 299, 300, 322,
 353, 354, 356
 Славинский М. 3, 5, 414, 415, 461
 Смотрицький Г. 182, 183
 Смотрицький М. 25, 182, 410
 Смяровський Я. 85
 Сновден Ф. 307
 Сокольський О. 36, 319
 Соловійов С. 237
 Сохань П. XIII
 Спасович В. 93
 Спенсер Г. 110
 Сперанський М. 140, 157
 Сталін Й. 322, 356, 361
 Станиславський М. 423
 Старицький М. 423
 Старовойтенко І. 414
 Старосельський О. 6, 7
 Старосольський В. 428
 Стеблій Ф. 434
 Стебницький П. (П.С., П.Ст.) XVII, 4,
 8, 414, 415, 461
 Стефаник В. XXVI, 432, 434
 Столипін П. 292
 Стороженко А. XV
 Страшкевич В. 52, 423, 463
 Струве П. XV, XVII, 415, 461
 Студинський К. XXI, 336, 338, 454
 Сумцов М. XIV, XVII, 109, 111, 438, 467
 Супруненко М. 451
 Суразький В. 457
 Сухино-Хоменко В. 357, 359, 360, 362
 Сухомлинов М. 146
 Т
 Таленті Ф. 65
 Тельвак В. XI, XII, XIX, XXVI, 418,
 419, 425, 426, 430, 431, 434, 440,
 442, 446, 454—456

Темницький В. 275
 Тен І. 49
 Теодосій Печерський 310
 Терещенко Ю ІХ.
 Тетеря П. 235, 374, 375, 400, 452
 Тичина П. 460
 Ткаченко І. 414
 Ткаченко М. 346, 355, 356
 Ткачівський Я. 336, 356
 Тобілевич М. (Садовський М.) XIV,
 XVII 423, 424, 427, 463
 Тобілевичі, рід 423
 Толстой Л. (Tolstoy L.) 449
 Томашівський С. VIII, XIX, 72, 133, 134,
 344, 355, 443
 Трепов О. 292
 Тугай-бей 82, 85, 88
 Туган-Барановський М. 1, 3, 5, 413–415, 461
 Туптало Д. 127
 Тургенев І. 445
 Турська (Turska H., Г.Т.) Г. XVII, 321,
 408, 457, 459, 471
 Тяпинський В. 131

У

Уваров О. 317
 Ульяновський В. 433, 442, 448
 Устрялов М. 305

Ф

Ф.С. XV, 173, 447, 468
 Ф.Я. — див. Ястребов Ф.
 Фальківський Д. 308
 Федор, єпископ 162, 163
 Федоренко П. 356
 Федорук Я. 453, 454
 Фейербах Л. 104
 Фелонюк А. 419, 431
 Фенелон Ф. 41
 Феста Н. (Festa N., N.F.) VII, XVI,
 XVII, 63, 427, 428, 465
 Фещенко-Чопівський І. 428
 Филипович П. 417, 421
 Філалет 25, 183
 Фінкель Л. 435
 Фіоль Ш. 158, 159, 163
 Флавій І. 146, 162
 Фома, пресвітер 163
 Фрабма Ф. 54
 Франкевич Ч. (Dr. Czef, Frankiewicz Cz.)
 XVII, 19, 417, 418
 Франко І. 93, 98, 109, 160, 308, 339, 427,
 432, 443, 447, 460
 Франц Йосиф 44

Х

Халанський М. 148
 Харват В. (Charvat V., Ch.) XVI, XVII,
 XXIII, 170, 447, 467–469
 Хвиля А. 470
 Хвильовий М. 267
 Хмельницький Б. 9, 14–16, 27, 34, 36,
 53, 61, 68, 74–75, 78–92, 116, 117,
 119, 120–124, 133, 134, 168, 176, 186,
 189, 196, 198, 199, 204, 207–210,
 213–220, 223–229, 231–240, 242–
 243, 245, 307, 332–335, 341, 346,
 349, 350, 364–366, 368, 370–371,
 373–375, 377–378, 382, 385, 387,
 389–392, 394–396, 398–405, 407,
 420, 423, 434
 Хмельницький Т. 196, 220, 452, 453, 454
 Холл С. 111
 Христюк П. 287, 302, 428
 Худолій 91, 123

Ч

Чаплинський Д. 120
 Чаплич К. 131
 Чаплінська О. 86
 Чахотін С. 305
 Черепин В. 413
 Черкаський М. 178, 188
 Чернишевський М. 292
 Чернишенський І. 331
 Четвертинська Я. 92
 Четвертинський Ю.79
 Чехівський В. 440
 Чечель М. 273, 287, 302
 Чикаленко Є. 250, 265
 Чингісхан 39, 403
 Чубатий М. 132
 Чубинський П. 111
 Чхеїдзе М. 275
 Чхенкелі В. 275

Ш

Шамрай А. 300, 345, 346, 355, 356
 Шаповал М. (М.Ш.) 126, 287, 359, 440,
 441, 466
 Шафарик П. 58
 Шахматов О. XVI, 1, 3, 5, 58, 139, 164,
 413–415, 461
 Швейда Ф. 54
 Шевирьов С. 140
 Шевченко С. 444
 Шевченко Т. XVIII, 12, 30, 38, 54, 109,
 128, 238, 291, 306, 308, 331, 349,

- 414, 416, 424, 427, 432, 436–438,
443, 445, 457, 459
- Шевчук В. 417
Шелухін С. IX
Шептицький А. 7
Шляйхер А. 58
Шмідт В. 318
Шпанн О. 307
Шраг М. 250, 264, 273, 287, 302, 428
Шульгин В. XV
Шумський О. 354, 358
Шуран П. 355, 356
Шурц Г. 110
- Щ**
- Щеглова С. 410, 444
Щербаківський Д. 445
Щербина В. 342
Щітківський І. 356
Щоголів С. 5, 6, 415, 461
Щоголів Я. 109
Щурат В. 130
- Ю**
- Юзефович М. 347
Юринець В. 467
Юркевич В. 346, 355
- Я**
- Яблоновський (Jabłonowski) А. 23, 26,
28, 347
Яворський М. IX, 77, 100, 322, 353, 354,
356, 357, 360, 434, 435, 437, 465
Яворський С. 127, 128
Ягайло Владислав 12, 21, 24, 25
Ягеллони, династія ХХІІ, 12, 25
Ягеллончик А. 24, 25
Ягіч В. 58, 443
Якубовський Ф. 178, 448, 468
Ян Казимир 14, 74, 84–86, 121
Янишина Л. 418, 446, 448, 453
Янов І. 167
Ярослав Мудрий 145, 146, 266, 267,
269, 313
Ярослав Осмомисл 176, 186
Ярославичі 13
Ястребов М. 5, 7, 8, 415, 461
Ястребов Ф. (Ф.Я.) ХІІ, ХVІІ, 193,
198, 199, 207, 208, 210, 211, 214–
217, 223, 357, 360, 365–372, 374,
376–384, 386, 387, 389–392, 395–
398, 400, 405–406, 451, 455, 459,
470, 471
Яхненки, рід 293
- Adamus J. 470
Alexius H. 168
Anatol France 419
Bathory S. — див. Баторій Стефан
Bidlo J. — див. Бідло Я.
Brtnik V. 463
Brückner A. — див. Брікнер А.
Charvát V. (Ch.) див. Харват В.
Chodynicky K. ХХІІ
Festa N. (N.F.) — див. Феста Н.
Frankiewicz Cz. (Dr. Czuf) — див. Фран-
кевич Ч.
Gawlik M. — див. Гавлік М
Golder F. — див. Голдер Ф.
Grabowski T. — див. Грабовський Т.
Jabłonowski A. — див. Яблоновський А.
Jagiellonowie — див. Ягеллони
Korduba M. — див. Кордуба М.
Kuschnir W. 20
Landwehr M. — див. Ляндвер М.
Lewicki A. — див. Левицький А.
Maternicki J. 418
Mazon A. 465, 467
Michałowski J. 80, 81, 86, 87, 88
Mickiewicz 458
Mircuk J. — див. Мірчук І.
Palmieri A. — див. Пальм'єрі А.
Papée F. ХХІІ
Rappaport J. 470
Rej M. — див. Рей М.
Rostovtzeff M. — див. Ростовцев М.
Skoworoda H.S. — див. Сковорода Г.
Słowacki J. 419
Staszic Stanisław 435
Tolstoy L. — див. Толстой Л.
Turska H. — див. Турська Г.
Zakrzewski S. ХХІІ
Zaszkilniak L. — див. Зашкільняк Л.

ЗМІСТ

с. текстів с. ком.

<i>В.Тельвак.</i> МІЖ ІСТОРІЄЮ ТА ПОЛІТИКОЮ: РЕЦЕПЦІЯ ТВОРЧОЇ СПАДЩИНИ МИХАЙЛА ГРУШЕВСЬКОГО ПІСЛЯ 1914 РОКУ	V	
Волох С.: Український народ в его прошлом и настоящем. Том I.	1	413
<i>П.С[тебницький]:</i> Український народ в его прошлом и настоящем. Том I.	3	414
<i>Струве Петро:</i> 1. Український народ в его прошлом и настоящем...	5	415
<i>Могилянський Мих.:</i> Михайло Грушевський. Історія України-Руси. Т. VIII ...	9	416
<i>Dr. Czeff [Ч.Франкевич].</i> Poglądy historyczne Prof. M.Hruszewskiego w “kwestii ukraińskiej” w swietle krytyki naukowej	10	417
<i>Д-р М.ф.Ляндвер.</i> Geschichte der Ukraine. Von Michael Gruschewski.	20	418
<i>Грабовський Т.</i> Проф. Грушевський про ставлення Польщі до Руси...	23	418
<i>Редакція:</i> Ілюстрована історія України. Написав Михайло Грушевський...	30	419
<i>Волох С.:</i> Мих. Грушевський. Якої ми хочемо автономії і федерації...	32	419
<i>Дубровський В.:</i> Мих. Грушевський. Переяславська умова України	34	419
<i>Новенко Мод.:</i> Переяславська умова України з Москвою 1654 року...	36	420
Мих. Грушевський. Всесвітня історія в короткім огляді — частина перша...	38	420
<i>Зеров М.:</i> Мих. Грушевський. Всесвітня історія в короткім огляді. Частина I, друге видання... Частина II...	39	421
<i>Зеров М.:</i> Мих. Грушевський. Всесвітня історія в короткім огляді. Частина третя...	41	421
<i>Сагарда М.:</i> Мих. Грушевський. Всесвітня історія в короткім огляді. Частина шоста...	43	421
<i>Лоський К.:</i> М.Грушевський. Всесвітня історія в короткім огляді. Частина перша, друга, третя...	46	422
<i>Лоський К.:</i> М.Грушевський. Всесвітня історія в короткім огляді. Частина четверта...	49	422
<i>Страшкевич В.:</i> Мих. Грушевський. Sub divo...	51	423
<i>Садовський М.:</i> Мих. Грушевський. Хмельницький в Переяславі...	53	423
<i>Н.В.:</i> Чеський переклад праці проф. М.Грушевського “Про старі часи на Україні”	54	424
<i>О.Г[рушевський]:</i> Мих. Грушевський. Студії з економічної історії України...	56	424
<i>Ф.А.Голдер:</i> Geschichte der Ukraine. Teil I...	57	425
<i>Данилевич В.:</i> М.Грушевський. Старинна історія...	59	426
<i>Дорошкевич Ол.:</i> Мих. Грушевський. Звідки пішло українство і до чого воно йде; Його ж. Якої ми хочемо автономії і федерації; Його ж. Вільна Україна, статі з останніх днів; Його ж. Українська Центральна рада й її універсал...	61	427

<i>Н[ікола] Ф[еста]:</i> М. Hruchevsky. Abrègè de L'histoire de L'Ukraine.... .63	427
<i>Антонович Д.:</i> М. Грушевський: Всесвітня історія... .64	428
<i>Антонович Д.:</i> М. Грушевський: Ілюстрована історія України...; Історія України...; Про старі часи на Україні... .66	429
<i>Дорошенко Д.:</i> М. Грушевський: Ілюстрована історія України... .68	430
<i>Мицюк О.:</i> М. Грушевський. З починків укр. соціалістичного руху.... .70	431
<i>Дорошенко Вол.:</i> Микола Аркас. Історія України... Михайло Грушевський. Ілюстрована історія України... .72	432
<i>Крип'якевич І.:</i> М.Грушевський. Хмельниччина в розцвіті (1648—1650)... .74	433
<i>Яворський М.:</i> Мих. Грушевський. Початки громадянства... .76	434
<i>Д-р Мечислав Гавлік:</i> Hruszewskij M.: Chmelnyuczczyna w rozcwići... .78	435
<i>Дорошенко Вол.:</i> Михайло Грушевський. Історія української літератури. Том I (Частина I, книги: 1, 2 і 3)... .93	435
<i>Єфремов С.:</i> М. Грушевський. З починів українського соціалістичного руху... .97	436
<i>Річицький А.</i> Як Грушевський “виправляє” Енгельса... .100	437
<i>Сумцов М.:</i> Мих. Грушевський. Початки громадянства... .109	438
Михайло Грушевський. Культурно-національний рух на Україні в XVI—XVII віці... .112	439
Михайло Грушевський. Про старі часи на Україні. Коротка історія України... 113	439
<i>Василенко М.:</i> Грушевський М. Історія України-Руси. Том VIII, частина I, II, III... .115	439
<i>М.Ш[аповал]:</i> Михайло Грушевський. З історії релігійної думки на Україні... .126	440
<i>Іщак А. Др. О.</i> Михайло Грушевський і його історія релігійної думки на Україні... .127	441
<i>Свенціцький І.:</i> Три історії української літератури... .135	443
<i>Перетц В.:</i> Михайло Грушевський. Історія української літератури... .140	443
<i>Камінський В.:</i> Михайло Грушевський. Історія Української літератури. Томи. I—IV... .147	444
<i>Марковський М.:</i> Грушевський М. Історія української літератури. Том IV... .152	445
<i>Марковський М.:</i> Грушевський М. Історія української літератури. Том п'ятий... .155	446
<i>Брікнер А.:</i> Hruševskij M. Istorija ukraїnskoї literatury.... .160	446
<i>Харват В.:</i> Михайло Грушевський: Впливи чеського національного руху XIV—XV вв. в українськiм життiю... .169	447
<i>Ф.С.:</i> Грушевський Михайло. З історії релігійної думки на Україні... .171	447
<i>Якубовський Ф.:</i> М. Грушевський. Під зорями... .174	448
<i>Мірчук І.:</i> M.uchajlo Hruševskij. Z istorji religijnojı dumky na Ukraїni... .179	448
<i>Абрамович Д.:</i> Грушевський М. Історія української літератури... .180	449

<i>Б.Р.</i> : Михайло Грушевський. Під зорями...	185	450
<i>Зеров М.</i> : Михайло Грушевський. Під зорями...	186	450
<i>М.З.</i> : Михайло Грушевський. Історія України-Руси. Тому дев'ятого...	189	450
<i>Новицький В.</i> : Академік М.С.Грушевський. Чернігів і Сіверщина в українській історії...	192	450
<i>Ястребов Ф.</i> Тому дев'ятого перша половина...	193	451
<i>Наріжний С.</i> : М.Грушевський. Історія України-Руси. Тому дев'ятого...	224	452
<i>Бідло Я.</i> : Mychajlo Hruševs'kyj, Istorija Ukraïny-Rusy. Tomu devjatoho...	226	452
<i>М.Г.</i> Розквіт та занепад (М.Нруševs'kyj: Geschichte der Ukraine)...	237	453
<i>Z.Ž-a.</i> : Hruszewskij Mychajlo. Istorija Ukraïny-Rusy, t. IX, cz. II...	240	453
<i>Герасимчук В.</i> З нагоди появи IX тому "Історії України-Руси" М.Грушевського...	241	453
<i>Рубач М.А.</i> Буржуазно-куркульська націоналістична ідеологія під машкарою демократії "трудового народу"	246	455
<i>Копержинський К.</i> Формалізм-естетизм на послугах національ-фашизму.	304	456
<i>Турська Г.</i> : Grušewskij M.S. O tak nazywajemoj "Lwowskoj letopisi"	320	457
<i>Кравченко І.</i> Фашистські концепції Грушевського і його школи...	322	458
<i>Ястребов Ф.</i> Націонал-фашистська концепція селянської війни 1648 року на Україні...	357	459
<i>Г.Т[urska]</i> : Grušewskij M.S. Samowidec Ruiny i jego pozdniejšie otraženija...	408	459
<i>Белецький А.И.</i> Академік М.Грушевський. Історія української літератури...	409	459
КОМЕНТАРІ	413	
ПЕРЕЛІК РЕЦЕНЗІЙ НА ПРАЦІ МИХАЙЛА ГРУШЕВСЬКОГО (1915–1938)	461	
ПОКАЖЧИК ІМЕН	473	

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

Грушевський Михайло Сергійович

Твори: У 50 томах

Том 46. Книга II

РЕЦЕНЗІЇ НА ПРАЦІ
МИХАЙЛА ГРУШЕВСЬКОГО
(1915–1938)

Серія “Допоміжні матеріали: довідники, покажчики, архіви”

Редактор	<i>Е.Главацька</i>
Художнє оформлення	<i>С.Іванов</i>
Технічний редактор	<i>І.Сімонова</i>
Коректор	<i>О.Тростянчин</i>

Формат 70x100¹/₁₆. Папір офс. Гарн. Асадему. Офс. друк. Ум. друк. арк. 41,47.
Обл.-вид. арк. 36,0. Тираж 5000 пр. Зам. 46-15

Державне підприємство
“Всеукраїнське спеціалізоване видавництво “Світ”
79008 Львів, вул. Галицька, 21
Свідоцтво суб’єкта видавничої справи ДК № 4826 від 31.12.2014
www.svit.gov.ua
e-mail: office@svit.gov.ua
svit_vydav@ukr.net

Друк на ПрАТ “Львівська книжкова фабрика “Атлас” КП ДАК “Укрвидавполіграфія”
79005 м. Львів, вул. Зелена, 20
Свідоцтво суб’єкта видавничої справи ДК 1110 від 08.11.2002 р.

Г 91 **Грушевський М.С.**
Твори: У 50 т. / редкол.: П. Сохань, Г. Папакін, І. Гирич та ін. —
Львів : Світ, 2002 —.

Т. 46. Кн. II : Рецензії на праці Михайла Грушевського (1915—1938) /
упор. В. Тельвак. — 2015. — 512 с. — (Серія “Допоміжні матеріали: довід-
ники, покажчики, архіви”).

ISBN 978-966-603-223-5;

ISBN 978-966-603-916-6 (Т. 46. Кн. II)

Том містить рецензії на праці вченого авторства визначних українських, поль-
ських, російських, німецьких та ін. істориків. Ці публікації дозволяють реконстру-
ювати полеміку, котра точилася довкола історіографічних ідей М.Грушевського в
науці його часу. Завдяки своїй жанровій специфіці опубліковані рецензії є важливим
джерелом пізнання українознавчих дискусій кінця ХІХ — першої третини ХХ ст.

Для науковців та всіх, хто цікавиться історією України. Для науковців та всіх,
хто цікавиться історією України.

УДК 94(477)

ББК 63.3 (4 УКР)

ISBN 978-966-603-223-5

ISBN 978-966-603-916-6 (Т. 46. Кн. II)

Формат 70x100¹/₁₆. Папір офс. Гарн. Academy. Офс. друк. Ум. друк. арк. 41,47.
Обл.-вид. арк. 36,0. Додатковий тираж 150 пр. Зам. 46-15/2

Державне підприємство
“Всеукраїнське спеціалізоване видавництво “Світ”
79008 Львів, вул. Галицька, 21
Свідоцтво суб’єкта видавничої справи ДК № 4826 від 31.12.2014
www.svit.gov.ua
e-mail: office@svit.gov.ua
svit_vydav@ukr.net

Друк на ПрАТ “Львівська книжкова фабрика “Атлас” КП ДАК “Укрвидавполіграфія”
79005 м. Львів, вул. Зелена, 20
Свідоцтво суб’єкта видавничої справи ДК 1110 від 08.11.2002 р.